
FOLKETINGET

Europaudvalget

EU-konsulenten

Til: Europaudvalget, Det Enerkipolitiske udvalg, Erhvervsudvalget, Finansudvalget, Forsvarsudvalget, Kirkeudvalget, Kulturudvalget, Miljø- og Planlægningsudvalget, Retsudvalget, Socialudvalget, Sundhedsudvalget, Trafikudvalget, Uddannelsesudvalget, Det Udenrigspolitiske nævn, Udenrigsudvalget, Udvalget for Fødevarer, Landbrug og fiskeri, Udvalget for Udlændinge og integrationspolitik, Udvalget for Videnskab og teknologi

Dato: 31. marts 2008

Baggrundsnote om Lissabontraktatens ændringer af politikområder under Folketingets fagudvalg

Denne note søger at give et overblik over Lissabontraktatens væsentligste ændringer af traktatgrundlaget, som har betydning for de enkelte fagudvalgs arbejde med EU-sagerne. Der fokuseres på **ændringerne i EU's politikområder** under fagudvalgenes respektive kompetenceområder, og særligt på **ændringerne af beslutningsprocedurerne**. For så vidt angår den generelle gennemgang af Lissabontraktaten og de institutionelle ændringer henvises til EU-konsulenttjenestens EU-note - E 8 af 6. december 2007, som også er optrykt som bilag i EU-Oplysningens sammenskrevne udgave af Lissabontraktaten, på s. 382.

Denne note er derfor **ment som et opslagsværk** til brug for de respektive fagudvalgs samt Europaudvalgets daglige arbejde med EU-sagerne snarere end som en tekst, der nødvendigvis bør læses fra ende til anden. Der er i øvrigt emner, som behandles i flere fagudvalg (fx EU's sikkerheds- og forsvarspolitik, som både hører under Forsvarsudvalget og Udenrigspolitisk Nævn). For overskuelighedens skyld beskrives ændringerne i relation til disse emner under alle de berørte fagudvalg, hvorfor der forekommer nogen gentagelse. Noten vil blive opdateret og suppleret efter behov.

Det bemærkes, at der i noten **ikke tages stilling til**, om ændringer i traktatgrundlaget indebærer **overgivelse af suveræniteten**. Herom henvises til Justitsministeriets § 20-redegørelse fra december 2007.

Redegørelsen beskriver Lissabontraktatens ændringer i de politikområder, der hører under følgende fagudvalg i Folketinget (i parentes er angivet de emneområder, der ændres eller berøres med Lissabontraktaten):

- Det Enerkipolitiske Udvalg (<i>energipolitikken</i>)	3
- Erhvervsudvalget (<i>indre marked, intellektuelle ejendomsrettigheder, turisme</i>)	4
- Finansudvalget (<i>budgettet, eurosamarbejdet</i>)	8
- Forsvarsudvalget (<i>den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik</i>)	10
- Kirkeudvalget (<i>respekt af kirkers status m.v.</i>)	12
- Kulturudvalget (<i>kultur, sport</i>)	13
- Miljø- og Planlægningsudvalget (<i>miljøpolitikken</i>)	14
- Retsudvalget (<i>retlige og indre anliggender, beskyttelse af personoplysninger, dyrevelfærd</i>)	15
- Socialudvalget (<i>social tryghed for vandrende arbejdstagere</i>)	21
- Sundhedsudvalget (<i>folkesundhed</i>)	23
- Trafikudvalget (<i>transportpolitikken</i>)	24
- Uddannelsesudvalget (<i>uddannelsespolitikken</i>)	25
- Det Udenrigspolitiske Nævn (<i>fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, fælles sikkerheds- og forsvarspolitik</i>)	26
- Udenrigsudvalget (<i>fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, udviklingssamarbejde og humanitær bistand</i>)	30
- Udvalget for Fødevarer, Landbrug og fiskeri (<i>landbrug, fiskeri, dyrevelfærd</i>)	33
- Udvalget for Udlændinge og Integrationspolitik (<i>retlige og indre anliggender fvs. grænsekontrol, asyl og indvandring</i>)	35
- Udvalget for Videnskab og Teknologi (<i>forskning, rumpolitik</i>)	37

Lissabontraktaten skønnes ikke at medføre væsentlige ændringer af EU-politikområderne under de øvrige fagudvalgs sagsområder.

For så vidt angår henvisningerne til Lissabontraktatens artikler bemærkes for god ordens skyld, at Lissabontraktaten er en ændringstraktat, som ændrer i hhv. traktaten om Den Europæiske Union og i traktaten for de Europæiske Fællesskaber, idet sidstnævnte med Lissabontraktatens ændrer navn til "traktaten om Unionens funktionsmåde". I den forbindelse benyttes følgende forkortelser i fodnoterne:

TEU= Traktaten om Den Europæiske Union

TEUF= Traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde.

* * *

Det Energipolitiske udvalg

Udvalgets sagsområder: *Energiplanlægning og energiforsyning, herunder efterforskning, indvinding, tilførsel, produktion og anvendelse af kulbrinter, vedvarende energi og energibesparelser samt ejerforhold, placering og sikkerhed m.h.t. energianlæg.*

Energipolitikken

Med Lissabontraktaten får energipolitikken sit helt **eget retsgrundlag**¹. Unionen har hidtil kunnet vedtage lovgivning på energiområdet med hjemmel i en række bestemmelser i EF-traktaten². Udover at indføre en hjemmelsbestemmelse præciserer Lissabontraktaten også **målsætningerne** for EU's energipolitik, som er ”i en ånd af solidaritet mellem medlemslandene”:

- a) at sikre **energimarkedets funktion**
- b) at sikre **energiforsyningssikkerheden** i Unionen
- c) at fremme **energieffektivitet** og energibesparelser samt udvikling af nye og vedvarende energikilder
- d) at fremme **sammenkobling af energinet**.

EU kan træffe de nødvendige foranstaltninger for at nå disse målsætninger. I den forbindelse præciseres det dog, at EU-foranstaltningerne **ikke berører medlemsstaternes ret til selv at fastsætte betingelserne for udnyttelse af deres energiressourcer**, deres valg mellem forskellige **energikilder** og den generelle **sammensætning af deres energiforsyning**. Det bemærkes, at foranstaltninger vedr. atomenergi fortsat hører under Euratom-traktaten. Desuden gælder EU's kompetence på området med forbehold for traktaternes øvrige bestemmelser, hvorved forstås, at den nye kompetence ikke griber ind i de beføjelser, der er på andre politikområder.

Lissabontraktaten indfører også en præcisering i **afsnittet om den økonomiske politik**, idet det tilføjes, at beføjelsen til at træffe **foranstaltninger til afhjælpning af forsyningsvanskeligheder** særligt gælder i forhold til energiområdet³. Præciseringen skaber ikke en hjemmel til at træffe nye foranstaltninger, som ikke kunne træffes før, men kan dog tillægges en vis politisk signalværdi.

¹ Jf. artikel 194 i TEUF.

² EF-traktatens artikel 308 (foranstaltninger uden specifikt retsgrundlag i traktaten), artikel 95 (harmonisering i det indre marked), artikel 155 og 156 (transeuropæiske netværk) og artikel 175 (miljøpolitik).

³ Jf. artikel 122 i TEUF.

Den nye hjemmelbestemmelse ændrer også lovgivningsprocedurerne på energiområdet, idet alle foranstaltninger inden for energiområdet fremover skal træffes efter **den almindelige lovgivningsprocedure**, dvs. af Europa-Parlamentet og Rådet, og med kvalificeret flertal i Rådet. Den almindelige lovgivningsprocedure er i alt væsentligt identisk med den fælles lovgivningsprocedure, som gælder i dag.

På de områder, hvor EU-lovgivning tidligere blev vedtaget efter den særlige hjemmelsbestemmelse om lovgivning uden specifikt hjemmelsgrundlag⁴, vil man således gå fra enstemmighed til kvalificeret flertal i Rådet, og Europa-Parlamentet vil fremover blive inddraget som medlovgiver.

På andre områder, hvor retsakter tidligere blev truffet efter den fælles beslutningsprocedure, medfører overgangen til den almindelige lovgivningsprocedure ingen væsentlige ændringer.⁵

Endelig præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at energi er et område med **delt kompetence** mellem Unionen og EU-landene⁶. Det er det også efter de gældende traktater, men det er angives først nu i traktatgrundlaget.

* * *

Erhvervsudvalget

Udvalgets sagsområder: *handel, håndværk, industri, søfart, turisme og den finansielle sektor samt selskabslovgivning, regnskab og revision, valutaloggivning, prislovgivning, næringslovgivning, konkurrencelovgivning, patenter, varemærker og mønstre, erhvervsfremme, erhvervsstøtte m.v.*

Indre marked

Det indre marked er en af EU's centrale politikker og reglerne herom findes forskellige steder i EF-traktaten⁷. Lissabontraktaten ændrer ikke ved de grundlæggende regler om fri bevægelighed for varer, personer,

⁴ EF-traktatens artikel 308.

⁵ EF-traktatens artikel 95 (indre marked) eller artikel 175 (miljø).

⁶ Jf. artikel 4, litra i), i TEUF.

⁷ Det væsentligste hjemmelsgrundlag for regler om det indre marked er EF-traktatens artikel 95. De væsentlige bestemmelser om det indre marked findes i artikel 14-16 samt i traktatens tredje del, afsnit III (artikel 39-60).

tjenesteydelser og kapital. Derimod ændres der i den særlige bestemmelse om **tjenesteydelser af almen økonomisk interesse**.

I dag påhviler det EU-landene og Unionen inden for deres respektive kompetenceområder at sikre, at tjenesteydelser af almen økonomisk interesse ydes på grundlag af principper og vilkår, der gør det muligt for EU-landene og Unionen at opfylde deres opgaver⁸. Bestemmelsen har i sin nuværende form mest en understøttende karakter og giver således ikke Unionen kompetence til at lovgive på området. Med Lissabontraktaten ændrer bestemmelsen karakter fra en understøttende bestemmelse til en egentlig **hjemmelsbestemmelse**, hvorefter EU ved forordning kan fastsætte visse principper og vilkår for medlemsstaternes levering af tjenesteydelser af almen økonomisk interesse⁹. Samtidig præciseres det dog, at Unionens kompetence ikke anfægter EU-landenes kompetence til at levere, udlægge og finansiere sådanne tjenesteydelser.

Proceduremæssigt medfører den nye bestemmelse, at forordninger, hvorved visse erhverv forbundet med offentlig virksomhed undtages fra etableringsretten, skal **vedtages efter den almindelige lovgivningsprocedure**, dvs. af Europa-Parlamentet og Rådet, som træffer afgørelse med kvalificeret flertal. Sådanne foranstaltninger har hidtil kunne træffes efter EF-traktatens generelle hjemmelsbestemmelser, hvor der i visse tilfælde kræves enstemmighed¹⁰.

Beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder

Lissabontraktaten indfører en **specifik hjemmelsbestemmelse om beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder**¹¹. Efter denne bestemmelse kan EU som led i det indre markeds oprettelse eller funktion:

- træffe foranstaltninger vedrørende indførelse af **europæiske beskyttelsesbeviser** for at sikre en ensartet beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder i Unionen, samt
- indføre **centraliserede tilladelses-, koordinations- og kontrolordninger** på EU-niveau.

⁸ Jf. EF-traktatens artikel 16.

⁹ Jf. artikel 14 i TEUF, som erstatter EF-traktatens artikel 16.

¹⁰ De generelle hjemmelsbestemmelser er navnlig EF-traktatens artikel 308 (foranstaltninger uden specifikt retsgrundlag) som kræver enstemmighed i Rådet, eller artikel 95 harmonisering i det indre marked), som henviser til den fælles beslutningsprocedure.

¹¹ Jf. artikel 118 i TEUF.

Foranstaltningerne fastsættes af Europa-Parlamentet og Rådet efter den **almindelige lovgivningsprocedure**, som i alt væsentligt svarer til den fælles beslutningsprocedure.

Endvidere bestemmes det, at Rådet ved forordning efter en særlig lovgivningsprocedure fastsætter **sprogordningen for de europæiske beskyttelsesbeviser**¹². Henvielsen til den særlige lovgivningsprocedure betyder her, at Rådet træffer afgørelse med **enstemmighed** efter høring af Europa-Parlamentet.

De foranstaltninger, som fremover kan fastsættes med hjemmel i den nye bestemmelse, har hidtil kunne fastsættes efter de generelle hjemmelsbestemmelser i EF-traktaten¹³. Ændringen består således navnlig i, at foranstaltninger, der tidligere blev truffet med enstemmighed¹⁴, fremover skal træffes **med kvalificeret flertal** i Rådet, dels at Europa-Parlamentet inddrages som medlovgiver.

Andre ændringer af betydning for det indre marked

På en række andre områder, som vedrører det indre marked, foretages **alene ændring af beslutningsproceduren**. Det gælder navnlig områder, hvor Rådet i dag træffer afgørelse med kvalificeret flertal efter høring af Europa-Parlamentet. Fremover vil proceduren inden for følgende områder være den almindelige lovgivningsprocedure, hvor Europa-Parlamentet er medlovgiver:

- undtagelse af visse erhverv **forbundet med udøvelse af offentlig myndighed** fra etableringsretten¹⁵
- udvidelse af anvendelsen af bestemmelser om fri udveksling af tjenesteydelser til **tjenesteydere, som er statsborgere i et tredjeland** og bosat inden for EU¹⁶
- bestemmelser til **liberalisering af tjenesteydelser**¹⁷
- foranstaltninger om **kapitalbevægelser til eller fra tredjelande**, som vedrører direkte investeringer, m.v.¹⁸
- fjernelse af **fordrejning af konkurrencevilkårene**¹⁹.

¹² Jf. artikel 118, stk. 2, i TEUF.

¹³ Navnlig EF-traktatens artikel 308 (hjemmel for foranstaltninger uden specifikt retsgrundlag) eller artikel 95 (harmonisering i det indre marked).

¹⁴ Efter proceduren i EF-traktatens artikel 308.

¹⁵ Jf. artikel 51 i TEUF.

¹⁶ Jf. artikel 56, stk. 2, i TEUF.

¹⁷ Jf. artikel 59, stk. 1, i TEUF.

¹⁸ Jf. artikel 64, stk. 2, i TEUF.

¹⁹ Jf. artikel 116 i TEUF

Turisme

Turisme har ikke hidtil haft sit eget retsgrundlag i EF-traktaten. Fællesskabet har dog bl.a. kunne vedtage foranstaltninger på turismeområdet med hjemmel i generelle hjemmelsbestemmelser²⁰.

Med Lissabontraktaten **indføres et specifikt hjemmelsgrundlag**, som gør det muligt at vedtage visse foranstaltninger på **turismeområdet**²¹. Bestemmelsen åbner op for, at Unionen kan bidrage til at fremme konkurrenceevnen for Unionens virksomheder inden for turistsektoren. Det præciseres, at Unionens indsats på turistområdet skal:

- a) tilskynde til at skabe et gunstigt klima for **udvikling af virksomhederne inden for turistsektoren**
- b) fremme samarbejdet mellem medlemsstaterne, navnlig ved udveksling af god praksis.

For at nå disse mål kan Unionen træffe de nødvendige foranstaltninger, men alene til **supplering** af medlemsstaternes indsats inden for området. Det fremgår udtrykkeligt af den nye bestemmelse, at foranstaltningerne **ikke må medføre harmonisering** af reglerne på området. Harmonisering inden for området vil derfor hovedsagelig skulle foregå efter den generelle hjemmel til harmonisering i det indre marked²².

Indsættelsen af den nye bestemmelse medfører, at foranstaltninger til supplering af medlemsstaternes indsats inden for turisme, som tidligere blev truffet efter den generel hjemmelsbestemmelse om retsakter uden specifikt retsgrundlag²³, overgår fra vedtagelse med enstemmighed til **vedtagelse med kvalificeret flertal**, dels at Europa-Parlamentet bliver medlovgiver.

I øvrigt præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at turisme hører under de områder, hvor Unionen kun kan gennemføre **understøttende, koordinerende eller supplerende tiltag**²⁴. Dette er også tilfældet efter de gældende traktater, men angives nu udtrykkeligt i traktatteksten.

* * *

²⁰ Bl.a. EF-traktatens artikel 308 (hjemmel for foranstaltninger uden specifikt retsgrundlag).

²¹ Jf. artikel 195 i TEUF.

²² Dvs. artikel 114 i TEUF (tidligere EF-traktatens artikel 95).

²³ EF-traktatens artikel 308.

²⁴ Jf. artikel 6, litra d), i TEUF.

Finansudvalget

Udvalgets sagsområder finanslovsforslag, konkrete bevillingssager (aktstykker) fra ministre, tillægsbevillingslovsforslag, statslån, statsrevisorernes betænkning over statsregnskabet m.v.

Budgettet

Lissabontraktaten indebærer navnlig en **forenkling af beslutningsprocedurerne på budgetområdet**. Især to nyskabelser skal her nævnes, nemlig vedtagelsen af EU's årlige budget²⁵ og bestemmelsen om den flerårige finansielle ramme²⁶.

Vedtagelsen af EU's årlige budget

Med hensyn til **det årlige budget** indføres med Lissabontraktaten én fælles procedure for vedtagelse af hele EU's budget, hvor **Rådet og Parlamentet ligestilles**²⁷. Dermed afskaffes det eksisterende system med forskellige beslutningsprocedurer for henholdsvis obligatoriske og ikke-obligatoriske udgifter på EU-budgettet. **Parlamentet får dermed fuld indflydelse** på fastlæggelsen af budgettets obligatoriske udgifter.

Hertil kommer, at **den nye budgetprocedure afkortes** fra, som i dag, at kræve to behandlinger i Rådet og Parlamentet til kun én behandling.

Endelig traktatfæstes med Lissabontraktaten muligheden for at **indkalde et forligsudvalg** sammensat af repræsentanter for Parlamentet og Rådet og med deltagelse af Kommissionen i tilfælde af uenighed mellem Parlamentet og Rådet under førstebehandlingen²⁸. Hvis forligsudvalget når til enighed om et kompromis, skal det efterfølgende godkendes af både Parlamentet og Rådet, og siger begge EU-institutioner efterfølgende ja til budgettet, betragtes det som vedtaget. Skulle den situation derimod opstå, at enten Parlamentet eller Rådet beslutter sig for at underkende deres forhandleres ja til budgettet i forligsudvalget, står Rådet svagest i det videre forløb. Det gælder navnlig, hvis Parlamentet godkender aftalen, mens Rådet siger nej. For så har Parlamentet det sidste ord at skulle have sagt og kan vedtage budgettet med de ændringsforslag fra førstebehandlingen, som Rådet ikke kunne acceptere. Er det derimod Rådet, som siger ja, mens Parlamentet forkaster kompromisforslaget, falder budgettet og Kommissionen må fremlægge et nyt

²⁵ Jf. artikel 314 i TEUF.

²⁶ Jf. artikel 312 i TEUF.

²⁷ Jf. artikel 314 i TEUF.

²⁸ Jf. artikel 314, stk. 5, i TEUF.

budgetforslag. Hvis der ikke opnås enighed i forligsudvalget, er forslaget til budget forkastet, og Kommissionen må fremsætte et nyt forslag.

Brugen af flerårige finansielle rammer

En anden vigtig nyskabelse med Lissabontraktaten er, at **brugen af flerårige finansielle rammer**, som i dag fastsættes på baggrund af aftaler mellem EU-institutionerne, **traktatfæstes**²⁹. Siden 1987 har medlemsstaterne i EU aftalt flerårige udgiftslofter for budgettet for perioder på 5-7 år med henblik på at sikre bedre budgetdisciplin og fred mellem de to budgetmyndigheder. Med Lissabontraktaten skal de flerårige finansielle rammer fastlægges for en periode på mindst fem år med enstemmighed af Rådet efter godkendelse af Europa-Parlamentet.

Dog kan Det Europæiske Råd med enstemmighed beslutte at gøre det muligt for Rådet at vedtage fremtidige finansielle rammer med kvalificeret flertal i stedet for enstemmighed³⁰.

Vedtagelsen af finansielle regler

Lissabontraktaten ændrer også **proceduren for vedtagelse af centrale finansielle retsakter** som fx *finansforordningen* vedrørende EU's budget. Denne forordning, øvrige regler og retningslinjer for regnskabsaflæggelsen og revisionen samt reglerne for kontrollen med de finansielle aktører, vil fremover skulle vedtages efter *den almindelige lovgivningsprocedure*³¹. Dette betyder navnlig, at afstemningsproceduren i Rådet ændres fra enstemmighed til kvalificeret flertal, og at Europa-Parlamentet bliver medlovgiver, hvor det i dag kun skal høres.

Eurosamarbejdet

Lissabontraktaten indebærer også en **stærkelse af eurolandenes samarbejde**, herunder reglerne om budgetdisciplin og udarbejdelsen af fælles økonomisk-politiske retningslinier³². Der er desuden tale om ændringer på følgende områder:

- Kommissionens position i forhold til **proceduren for uforholdsmæssigt store underskud** styrkes. Fremover kræves der enstemmighed i Rådet for at gå imod Kommissionens indstilling, hvor Rådet i dag kan ændre den med kvalificeret flertal i Rådet³³.

²⁹ Jf. artikel 312 i TEUF.

³⁰ Jf. artikel 312, stk. 2, andet afsnit, i TEUF.

³¹ Jf. artikel 322 i TEUF, som erstatter EF-traktatens artikel 279.

³² Jf. artikel 136-138 i TEUF.

³³ Jf. artikel 126, stk. 6, i TEUF sammenholdt med artikel 293 i TEUF.

- Det præciseres, at **lande der står uden for euroen, ikke har stemmeret i visse spørgsmål**, fx om henstillinger til eurolande som led i multilateral overvågning, herunder stabilitetsprogrammer og advarsler, samt vedrørende foranstaltninger vedrørende uforholdsmæssigt store underskud³⁴.
- Der indføres en bestemmelse, hvorefter eurolandenes ministre - den såkaldte **eurogruppe** - vælger en **fast formand** for 2½ år ad gangen³⁵.

For så vidt angår proceduren for **optagelse af nye lande i eurosamarbejdet**, indfører Lissabontraktaten en bestemmelse om, at der skal foreligge en henstilling fra et kvalificeret flertal blandt eurolandene, før Rådet træffer beslutning blandt alle lande om ophævelse af et lands dispensation fra deltagelse i den fælles valuta³⁶.

Euroforbeholdet

Danmarks forbehold over for euroen indebærer, at Danmark ikke deltager i Den Økonomiske og Monetære Unions tredje fase.

* * *

Forsvarsudvalget

Udvalgets sagsområder: *Forsvar, udskrivningsvæsen, civile værnepligtige, civile institutioner under forsvaret, det kommunale og statslige redningsberedskab, det civile beredskab, atomberedskabet og nuklear sikkerhed samt sikkerhedspolitiske spørgsmål, som er knyttet til forsvarets opgaver.*

Den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik

De nye bestemmelser om det fælles sikkerheds- og forsvarssamarbejde³⁷ definerer blandt andet:

- **rækkevidden** af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik³⁸
- de **opgaver**, hvortil civile og militære midler kan anvendes³⁹
- muligheden for **overdragelse af opgaver** til medlemsstaterne⁴⁰

³⁴ Jf. artikel 139, stk. 4, i TEUF.

³⁵ Jf. artikel 2 i protokollen om eurogruppen.

³⁶ Jf. artikel 140, stk. 2, i TEUF.

³⁷ Dvs. artikel 42-46 i TEU.

³⁸ Jf. artikel 42 i TEU.

³⁹ Jf. artikel 43 i TEU

- **Det Europæiske Forsvarsagenturs opgaver**⁴¹
- deltagelse i **permanent struktureret samarbejde**⁴²

Der indføres en **solidaritetsklausul**: Hvis en medlemsstat udsættes for et væbnet angreb på sit område, skal de øvrige medlemsstater yde den pågældende medlemsstat al den hjælp og bistand, der ligger inden for deres formåen⁴³.

Lissabontraktaten **bevarer grundtrækkene fra den eksisterende sikkerheds- og forsvarspolitik**. Målet er stadig en gradvis udvikling af en fælles EU-forsvarspolitik, som med tiden kan føre til et fælles EU-forsvar. Dette forudsætter dog stadig en enstemmig beslutning i Det Europæiske Råd. Hovedsigtet med den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik er, at EU skal kunne varetage krisestyringsopgaver – de såkaldte Petersbergopgaver – med anvendelsen af såvel civile som militære midler, som stilles til rådighed af medlemsstaterne.

Lissabontraktaten **ajourfører hvilke typer opgaver**, der kan være tale om⁴⁴.

Det drejer sig om følgende opgaver:

- Fælles aktioner på nedrustningsområdet,
- Humanitære opgaver og redningsopgaver,
- Rådgivnings- og bistandsopgaver på det militære område,
- Konfliktforebyggende og fredsbevarede opgaver,
- Kampstyrkers opgaver i forbindelse med krisestyring, herunder fredsskabelse og postkonfliktstabiliseringsoperationer.

Desuden fastslås det, at disse opgaver kan bidrage til **bekæmpelse af terrorisme**.

Som noget nyt kan det **overlades til en gruppe af medlemsstater** at varetage opgaverne, og disse medlemsstater skal så stille den nødvendige militære eller civile kapacitet til rådighed⁴⁵. Dette har dog bl.a. allerede fundet sted under de gældende traktater, i forbindelse med EU-operationen i Congo i 2003, hvor det kun var en mindre gruppe af lande, som deltog. EU har ikke altid tilstrækkelig kapacitet til at påtage sig sådanne opgaver. Et vigtigt mål med Lissabontraktaten er derfor også at bidrage til en gradvis opbygning af

⁴⁰ Jf. artikel 44 i TEU.

⁴¹ Jf. artikel 45 i TEU.

⁴² Jf. artikel 46 i TEU.

⁴³ Jf. artikel 42, stk. 7, i TEU.

⁴⁴ Jf. artikel 43 i TEU.

⁴⁵ Jf. artikel 27, stk. 5, i TEU.

den nødvendige kapacitet. Lissabontraktaten forpligter bl.a. derfor medlemsstaterne til gradvist at forbedre deres militære kapacitet.

Som noget nyt indføres en mulighed for, at medlemsstater kan gå sammen i et **permanent struktureret samarbejde** om udviklingen af militær kapacitet – f.eks. deltagelse i samarbejdsprogrammer for udvikling af forsvarsmateriel⁴⁶. Til at bistå med udviklingen af den militære kapacitet **traktatfæstes** nu også oprettelsen af et europæisk agentur for forsvarsmateriel, forskning og militær kapacitet, også benævnt **Det Europæiske Forsvarsagentur**⁴⁷. Rådet oprettede dog allerede agenturet den 12. juli 2004 ved en fælles aktion. Endelig præciseres, at ansvaret for den mere konkrete fastlæggelse af et lands militære kapacitet forbliver et nationalt anliggende.

Det danske forsvarsforbehold

Forsvarsforbeholdet indebærer, at Danmark ikke deltager i udarbejdelsen og gennemførelsen af afgørelser og tiltag indenfor forsvarsområdet. Danmark bidrager så heller ikke til finansieringen af aktioner inden for forsvarsområdet. Danmark kan dog ikke forhindre, at de øvrige EU-lande udvikler deres samarbejde på området.

* * *

Kirkeudvalget

Udvalgets sagsområder: Folkekirken, begravelsesvæsenet, andre trossamfunds stilling m.v.

Lissabontraktaten indfører en **ny bestemmelse om respekt af kirkers og konfessionsløse organisationers status**⁴⁸. Det er første gang respekten for kirker og religion udtrykkeligt er genstand for en selvstændig bestemmelse i traktatgrundlaget.

Det fremgår af bestemmelsen, at Unionen skal respektere og ikke må anfægte den status, som kirker og religiøse sammenslutninger eller samfund har i medlemsstaterne i henhold til national lovgivning. Unionen skal ligeledes respektere den status, som filosofiske og konfessionsløse organisationer har i henhold til national lovgivning. Endelig fastslås det, at **Unionen opretholder en** åben, gennemsigtig og regelmæssig **dialog** med disse kirker og organisationer i anerkendelse af deres identitet og specifikke bidrag.

⁴⁶ Jf. artikel 46 i TEU.

⁴⁷ Jf. artikel 45 i TEU.

⁴⁸ Jf. artikel 17 i TEUF.

Indsættelsen af den nye bestemmelse om kirker og konfessionsløse samfund indfører dog **ikke nogen ny kompetence** for Unionen til at lovgive på området.

* * *

Kulturudvalget

Udvalgets sagsområder: *kulturelle og kunstneriske anliggender, herunder biblioteker, museer, teatre, film, radio, fjernsyn, idræt m.v. samt ophavsret.*

Kultur

I dag kan EU vedtage **tilskyndelsesforanstaltninger på kulturområdet** efter den fælles beslutningsprocedure, idet der dog kræves enstemmighed i Rådet⁴⁹. Med Lissabontraktaten **erstattes enstemmighed med kvalificeret flertal**, da foranstaltningerne fremover skal vedtages efter den almindelige lovgivningsprocedure⁵⁰. Denne procedure er stort set identisk med den fælles beslutningsprocedure.

I øvrigt præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at kultur hører under de områder, hvor Unionen kun kan gennemføre **understøttende, koordinerende eller supplerende tiltag**⁵¹. Dette er også tilfældet efter de gældende traktater, men præciseres nu specifikt i traktatteksten.

Sport

Den gældende bestemmelse om uddannelse, erhvervsuddannelse og ungdom⁵², udvides specifikt til at omhandle sport⁵³. Det er således **første gang sport udtrykkeligt nævnes i traktatgrundlaget**. Udbygningen af bestemmelsen ændrer dog ikke ved den hjemmel, som lovgiver skal benytte ved foranstaltninger om sport, idet man også hidtil har skullet vedtaget disse efter bestemmelsen om ungdom⁵⁴.

⁴⁹ Jf. EF-traktatens artikel 151.

⁵⁰ Jf. artikel 167 i TEUF.

⁵¹ Jf. artikel 6, litra c), i TEUF.

⁵² Jf. EF-traktatens artikel 149.

⁵³ Jf. artikel 165 i TEUF.

⁵⁴ Dvs. EF-traktatens artikel 149.

I den forbindelse præciseres det:

- at EU **bidrager til fremme af sport i Europa** og tager hensyn til sportens specifikke forhold, dens strukturer, der bygger på frivillighed, og dens sociale og uddannende funktion
- at målene for Unionens indsats bl.a. er at **udvikle sportens europæiske dimension** ved at fremme retfærdighed og åbenhed i sportskonkurrencer og samarbejde mellem de organisationer og myndigheder, der har ansvar for sport, samt ved at beskytte sportsudøvernes, især de yngstes, fysiske og moralske integritet.

Endelig skal Unionen og medlemsstaterne fremme **samarbejdet med tredjelande** og med de internationale organisationer, der beskæftiger sig med uddannelsesforhold og sport, herunder navnlig Europarådet.

I øvrigt præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at sport henhører under de områder, hvor Unionen kun kan gennemføre **understøttende, koordinerende eller supplerende tiltag**⁵⁵. Dette er også tilfældet efter de gældende traktater, men præciseres nu specifikt i traktaten.

* * *

Miljø- og Planlægningsudvalget

Udvalgets sagsområder: Miljøbeskyttelse, naturbeskyttelse, skovbrug og fysisk planlægning samt genteknologi, jagt, vildtforvaltning, erhvervelse til rekreative formål, kulturmiljø, bygnings- og naturfredning, råstoffer i jorden og på havbunden m.v.

Med Lissabontraktaten ændres **formålsbestemmelsen om miljøpolitikken**, idet det tilføjes, at EU's målsætninger om at fremme internationalt samarbejde om miljøproblemer **navnlig omfatter bekæmpelse af klimaforandringer**⁵⁶. Der er alene tale om en tydeliggørelse af en problemstilling inden for et eksisterende EU-politikområde, idet klimapolitikken hidtil har været en integreret del af EU's miljøpolitik.

I øvrigt præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at **miljøpolitikken er et område med delt**

⁵⁵ Jf. artikel 6, litra e), i TEUF.

⁵⁶ Jf. artikel 174 i TEUF.

kompetence mellem Unionen og EU-landene⁵⁷. Dette er også tilfældet efter de gældende traktater, men præciseres nu specifikt i traktaten.

* * *

Retsudvalget

Udvalgets sagsområder: Rets- og politikæsen, herunder retsplejeloven, retsafgifter, straffelovgivning, almindelig formueret, herunder tinglysning, familieret, færdselslovgivning, dyreværn m.v. Udvalget afgiver indstilling om valg af Folketingets ombudsmand og om Ombudsmandens årlige beretning, og udvalget kan gøre indstilling om afskedigelse af ombudsmanden.

Retlige og indre anliggender

- Generelt

EU-samarbejdet om retlige og indre anliggender er **et af de politikområder, der berøres mest af Lissabontraktaten**, hvilket bl.a. skyldes, at traktaten samler og omskriver bestemmelserne på området for at tydeliggøre teksten og for at udbedre tidligere ændringstraktaters spredte systematik.

Samarbejdet om retlige og indre anliggender fordeler sig - som i dag - på **tre hovedområder**:

1. Samarbejdet om strafferet og politi
2. Samarbejdet om grænsekontrol, asyl og indvandring
3. Det civilretlige samarbejde

Samarbejdet under punkt 2. og 3. har hidtil været **overstatsligt** (søjle 1, dvs. under EF-traktaten), mens samarbejdet under punkt 1. har været **mellemstatsligt** (den såkaldte 3. søjle, dvs. EU-traktaten).

Med Lissabontraktaten samles alle bestemmelser om retlige og indre anliggender (herefter RIA-samarbejdet) i et enkelt afsnit i traktaten om Unionens funktionsmåde⁵⁸. Samtidig afskaffes den nuværende søjlestruktur, hvilket har den konsekvens, at **hele RIA-samarbejdet gøres overstatsligt**. Beslutningsprocedurerne forenkles, idet næsten hele spektret af emner inden for RIA-samarbejdet vil skulle vedtages med **kvalificeret flertal** i Rådet og med **Europa-Parlamentet som medlovgiver** (dette sker ved udbredelsen af den såkaldte almindelige lovgivningsprocedure⁵⁹, som grundlæggende svarer

⁵⁷ Jf. artikel 4, litra e), i TEUF.

⁵⁸ Dvs. tredje del, afsnit V, nærmere bestemt artikel 67-89 i TEUF.

⁵⁹ Jf. artikel 294 i TEUF.

til den nuværende fælles beslutningsprocedure). Regler vedrørende asyl, indvandring og kontrollen med de ydre grænser overgår helt til at skulle vedtages efter denne lovgivningsprocedure, mens man på **enkelte særligt følsomme områder** inden for det strafferetlige område og politisamarbejdet **bevarer enstemmighed**. Det gælder f.eks. i forbindelse med oprettelsen af en Europæisk Anklagemyndighed⁶⁰.

Initiativretten til forslag på RIA-området ligger som udgangspunkt hos Kommissionen, men på det strafferetlige område og inden for politisamarbejdet bevares en delt initiativret mellem Kommissionen og medlemsstaterne. Udover Kommissionen kan en gruppe på en fjerdedel af EU's medlemsstater (dvs. mindst 7 lande) fremsætte forslag til retsakter inden for samarbejdet om strafferet og politi⁶¹.

Endelig får **EF-Domstolen** (som ændrer navn til EU-domstolen) kompetence til at behandle sager inden for RIA-samarbejdet. Domstolen får dog ikke kompetence til at prøve gyldigheden eller proportionaliteten af operationer, som udføres af en medlemsstats politi eller andre retshåndhævende myndigheder, eller udøvelsen af medlemsstaternes beføjelser med hensyn til opretholdelsen af lov og orden og beskyttelse af den indre sikkerhed⁶².

Overdragelsen af kompetence til Domstolen inden for strafferets- og politisamarbejdet sker dog først efter en overgangsperiode på fem år efter Lissabontraktatens ikrafttræden⁶³. Der vil dog være fuld domstolskontrol for så vidt angår ændringsforanstaltninger vedtaget inden for samarbejdet om politi og straffesager i den femårige overgangsperiode fra disses ikrafttræden. Men kontrollen vil kun have virkning for de medlemsstater, som foranstaltningen finder anvendelse på.

Nogle enkelte kommentarer skal knyttes til de tre hovedområder.

- *Samarbejdet om strafferet og politi*

Som nævnt **afskaffer Lissabontraktaten den mellemstatslige arbejdsform** inden for samarbejdet om strafferet og politi⁶⁴. Det bliver dermed muligt for EU at vedtage **minimumsregler i form af direktiver**, som fastsætter, *hvad der skal anses for strafbare handlinger samt for straffene herfor*⁶⁵. Dette gælder dog som udgangspunkt kun på følgende typer af **kriminalitet af særlig grov karakter**, som har en grænseoverskridende dimension: *terrorisme*,

⁶⁰ Jf. artikel 86 i TEUF.

⁶¹ Jf. artikel 76 i TEUF.

⁶² Jf. artikel 276 i TEUF.

⁶³ Jf. Protokollen om overgangsbestemmelser, artikel 10.

⁶⁴ De nye bestemmelser om strafferetligt samarbejde findes i artikel 82-86 i TEUF mens de nye regler om politisamarbejdet findes i artikel 87-89 i TEUF.

⁶⁵ Jf. artikel 83 i TEUF.

menneskehandel og seksuel udnyttelse af kvinder og børn, ulovlig narkotikahandel, ulovlig våbenhandel, hvidvaskning af penge, forfalskning af betalingsmidler, edb-kriminalitet og organiseret kriminalitet. Listen kan udvides af Rådet til også at omfatte andre typer af kriminalitet.

Hertil kommer, at EU også inden for **andre politikområder**, hvor EU kan vedtage harmoniseret lovgivning, kan **fastsætte minimumsregler for**, hvad der udgør **strafbare handlinger** samt for **straffene** herfor, hvis en tilnærmelse af medlemsstaternes strafferetlige bestemmelser er nødvendig af hensyn til en effektiv gennemførelse af EU's politik.

Lissabontraktaten gør det desuden muligt for EU at **oprette en europæisk anklagemyndighed**, ved en afgørelse vedtaget af Rådet med enstemmighed efter godkendelse i Europa-Parlamentet⁶⁶. Anklagemyndighedens virkefelt vil som udgangspunkt være koncentreret om lovovertrædelser, der skader EU's finansielle interesser. Men Det Europæiske Råd kan udvide anklagemyndighedens beføjelser til også at vedrøre grov kriminalitet med en grænseoverskridende dimension.

Der sker også en vis **udvidelse af Eurojust's opgaver** til at iværksætte efterforskning af straffesager⁶⁷.

Endelig tildeler Lissabontraktaten de **nationale parlamenter** en særlig funktion i relation til overvågningen af samarbejdet om strafferet og politi. Det gælder både i forhold til kontrollen med EU-institutionernes overholdelse af nærhedsprincippet inden for dette område, samt sammen med Europa-Parlamentet i overvågningen af Europol og Eurojust.

Samtidig indføres for at sikre en smidig overgang fra enstemmighed til kvalificeret flertal, en særlig **nødbremse**, hvorefter medlemsstater kan blokere for et forslag, hvis de mener, det vil berøre grundlæggende aspekter af deres strafferetlige system⁶⁸. I den forbindelse gives dog lande, som ønsker at gå videre, en særlig adgang til at indføre et forstærket samarbejde på det pågældende område (denne mekanisme kaldes også "bremseacceleratoren").

Udvidelse af det danske RIA-forbehold

Danmarks retsforbehold indebærer, at Danmark deltager fuld ud i det mellemstatslige samarbejde på området, men **står uden for det overstatslige samarbejde**.

⁶⁶ Jf. artikel 86 i TEUF.

⁶⁷ Jf. artikel 85 i TEUF.

⁶⁸ Jf. artikel 83, stk. 3 i TEUF.

Danmark har således hidtil deltaget fuldt ud i samarbejdet om straffesager og politisamarbejde, da det har været mellemstatsligt. Eftersom strafferets- og politisamarbejdet bliver overstatsligt vil Danmark efter evt. ikrafttrædelse af Lissabontraktaten stå uden for dette samarbejde såfremt det danske forbehold opretholdes.

- Grænsekontrol, asyl og indvandring

Lissabontraktatens nye regler om grænsekontrol, asyl og indvandring indebærer navnlig en overgang fra enstemmighed til kvalificeret flertal samt inddragelsen af Europa-Parlamentet som medlovgiver i overensstemmelse med den almindelige lovgivningsprocedure⁶⁹. De nye bestemmelser er i vid udstrækning traktatmæssige præciseringer af mål og planer, som Det Europæiske Råd allerede har udstukket inden for det gældende traktater, og omfatter således **ikke væsentlige indholdsmæssige ændringer** af selve politikområdet.

Nyhederne i traktatteksten er navnlig:

- fremhævelsen af et almindeligt **princip om solidaritet og rimelig ansvarsfordeling** mellem medlemsstaterne vedr. grænsekontrol, asyl og indvandring⁷⁰
- en ny målsætning og et nyt retsgrundlag om gradvis indførelse af et **integreret system for forvaltningen af de ydre grænser**⁷¹
- en **ny hjemmel til fastsættelse af bestemmelser om pas, identitetskort, opholdsbeviser og lign**⁷². Beslutningsproceduren er dog den samme, som den, der gælder i dag⁷³, nemlig enstemmighed i Rådet og høring af Europa-Parlamentet. Med den nuværende hjemmel er der således vedtaget en forordning om biometriske kendetegn i europæiske pas⁷⁴.
- en selvstændig bestemmelse om en **fælles europæisk asylpolitik**⁷⁵
- en selvstændig bestemmelse om **fælles indvandringspolitik**⁷⁶, som tidligere var slået sammen med asylpolitikken⁷⁷. Navnlig fremhæves

⁶⁹ Jf. artikel 77-80 i TEUF.

⁷⁰ Jf. artikel 80 i TEUF.

⁷¹ Jf. artikel 77, stk. 1, litra c), i TEUF.

⁷² Jf. artikel 77, stk. 3, i TEUF.

⁷³ EF-traktatens artikel 62, nr. 2, litra a), om grænsekontrol.

⁷⁴ Rådets forordning (EF) nr. 2252/2004 af 13. december 2004 om standarder for sikkerhedselementer og biometriske identifikatorer i pas og rejsedokumenter, som medlemsstaterne udsteder (EUT 2004 L 385, s., 1)

⁷⁵ Jf. artikel 78 i TEUF.

⁷⁶ Jf. artikel 79 i TEUF.

bekæmpelsen af menneskehandel, især handel med kvinder og børn. Det bestemmes udtrykkeligt, at den fælles indvandringspolitik ikke berører medlemslandenes ret til at fastlægge, hvor mange der kan indrejse fra tredjelande for at søge arbejde som lønmodtager eller selvstændig erhvervsdrivende⁷⁸

- et nyt, udtrykkeligt retsgrundlag om støtte og fremme af **integration af tredjelandsstatsborgere** med lovligt ophold⁷⁹.

Lissabontraktaten medfører også en række omrokeringer af de eksisterende bestemmelser. Bl.a. flyttes retsgrundlagene for foranstaltninger om henholdsvis *pas, identitetskort, opholdstilladelse*⁸⁰ og om *indefrysning af aktiver for at bekæmpe terrorisme*⁸¹, til Lissabontraktatens samarbejde om frihed, sikkerhed og retfærdighed⁸². Det betyder samtidig, at de to hjemmelsbestemmelser **ikke finder anvendelse for Danmark**, idet de omfattes af det danske retsforbehold. Det samme gælder vedtagelsen af foranstaltninger vedrørende **dataskyttelse** i forhold til det politimæssige og strafferetlige samarbejde, som ligeledes vil være omfattet af **retsforbeholdet**.

Med Lissabontraktaten tilføjes desuden en bestemmelse i traktaten om Unionens funktionsmåde⁸³, som fastslår, at medlemsstaterne fri kan etablere **samarbejde og koordinering** mellem deres kompetente instanser inden for deres administration med ansvar for beskyttelsen af den nationale sikkerhed.

- *Civilretligt samarbejde*

Lissabontraktatens nye regler om civilretligt samarbejde⁸⁴ indebærer navnlig:

- en præcisering af, at samarbejdet skal bygge på **princippet om gensidig anerkendelse** af retsafgørelser og udenretlige afgørelser⁸⁵
- en præcisering af **andre områder, hvor der kan vedtages foranstaltninger**, fx om alternative metoder til tvistbilæggelse, støtte til uddannelse af dommere, m.v.

⁷⁷ Jf. EF-traktatens art 63.

⁷⁸ Jf. artikel 79, stk. 5, i TEUF.

⁷⁹ Jf. artikel 79, stk. 4, i TEUF.

⁸⁰ EF-traktatens artikel 18, stk. 3.

⁸¹ EF-traktatens artikel 60.

⁸² Hhv. artikel 77, stk. 3, og artikel 75 i TEUF.

⁸³ Jf. artikel 73 i TEUF.

⁸⁴ Jf. artikel 81 i TEUF.

⁸⁵ Jf. artikel 81, stk. 1, i TEUF.

I forbindelse med **foranstaltninger på familieretsområdet** videreføres den gældende beslutningsprocedure, som indebærer **enstemmighed** i Rådet og høring af Europa-Parlamentet. Muligheden for med enstemmighed at overgå til den almindelige lovgivningsprocedure fastholdes også. Endelig indføres en vetoet til hvert enkelt nationalt parlament over for indførelsen af kvalificeret flertal og den almindelige lovgivningsprocedure i forbindelse med grænseoverskridende familieretlige spørgsmål⁸⁶.

Beskyttelse samt udveksling af personoplysninger

Lissabontraktaten indfører et nyt og selvstændigt retsgrundlag inden for den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP), så EU kan vedtage regler for beskyttelsen af fysiske personer i forbindelse med medlemsstaternes **behandling af personoplysninger på FUSP-området**⁸⁷.

Desuden tilføjes i den gældende bestemmelse om beskyttelse af personoplysninger⁸⁸ en grundsætning om, at **enhver har ret til beskyttelse af personoplysninger**, der vedrører ham/hende. Denne grundsætning svarer til bestemmelsen i Chartret om grundlæggende rettigheder⁸⁹. Det præciseres, at beskyttelsen af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger også påhviler medlemsstaterne, når disse udøver aktiviteter, der er omfattet af EU-retten. Den gældende bestemmelse⁹⁰, hvorefter Europa-Parlamentet og Rådet opretter en fælles uafhængig kontrolinstans med ansvar for at overvåge de fælles EU-regler på området, afløses af en bestemmelse om, at EU-reglerne skal kontrolleres af uafhængige myndigheder, hvilket også sker for at sikre sammenhængen med bestemmelsen i chartret.

Samtidig begrænses anvendelsesområdet for bestemmelsen om beskyttelse af personoplysninger, så det ikke omfatter beskyttelsen af personoplysninger på FUSP-området⁹¹.

Det er værd at notere, at opsplitningen af retsgrundlagene på to bestemmelser i hhv. EU-traktaten og traktaten om Unionens funktionsmåde navnlig har den virkning, at **Europa-Parlamentet ikke deltager** i udarbejdelsen af regler om databeskyttelse **på FUSP-området**, idet Rådet

⁸⁶ Jf. artikel 81, stk. 3, i TEUF.

⁸⁷ Jf. artikel 39 i TEU.

⁸⁸ Jf. artikel 16 i TEUF (tidligere EF-traktatens artikel 286)

⁸⁹ Jf. artikel 8 i Chartret om grundlæggende rettigheder.

⁹⁰ EF-traktatens artikel 286.

⁹¹ Jf. artikel 16 i TEUF.

træffer afgørelse alene og med kvalificeret flertal. På alle andre områder⁹² gælder den almindelige lovgivningsprocedure, hvor Europa-Parlamentet er medlovgiver. Opsplitningen har dog også den konsekvens, at Danmark – på grund af forsvarsforbeholdet – ikke er omfattet af afgørelser, som vedrører personoplysninger inden for de områder, der er dækket af forsvarsforbeholdet⁹³.

Dyrevelfærd

Den gældende protokol om dyrebeskyttelse og dyrevelfærd får en mere central placering i traktatgrundlaget, idet **protokollen integreres i selve teksten til traktaten om Unionens funktionsmåde**⁹⁴.

Ifølge den nye traktatbestemmelse skal EU og medlemsstaterne i forbindelse med fastlæggelsen og gennemførelsen af visse centrale politikområder tage **fuldt hensyn til velfærd hos dyr** som følende væsener, samtidig med at de skal respektere medlemsstaternes love og administrative bestemmelser samt deres skikke, navnlig med hensyn til religiøse ritualer, kulturelle traditioner og regionale skikke.

Indlemmelsen af protokollen om dyrebeskyttelse og dyrevelfærd i traktatteksten har ikke umiddelbart retlige konsekvenser, da der er tale om en eksisterende bestemmelse fra en protokol, som har samme retlige status, om end der ligger en vis signalværdi i at placere bestemmelsen i selve traktatteksten.

* * *

Socialudvalget

Udvalgets sagsområder: *Social pension, social service, individuel boligstøtte og børnetilskud.*

Social tryghed for vandrende arbejdstagere

Lissabontraktaten indfører en **ny horisontal "social" bestemmelse**, som præciserer, at Unionen ved fastlæggelsen og gennemførelsen af sine politikker skal tage hensyn til de krav, der er knyttet til fremme af "et højt

⁹² Dvs. efter bestemmelsen i artikel 16 i TEUF.

⁹³ Jf. artikel 16 i TEUF.

⁹⁴ Jf. artikel 13 i TEUF.

beskæftigelsesniveau, sikring af passende social beskyttelse, bekæmpelse af social udstødelse samt et højt niveau for uddannelse, erhvervsuddannelse og beskyttelse af menneskers sundhed⁹⁵.

Grundlæggende sociale rettigheder anerkendes også i kraft af traktatens henvisning til **chartret om grundlæggende rettigheder**, som nu gøres juridisk bindende⁹⁶. Chartret indeholder et afsnit om solidaritet, der nævner en række rettigheder og principper, der er direkte relevante for det sociale område, f.eks. retten til information og høring af arbejdstagerne i virksomheden, retten til at indgå kollektive overenskomster og retten til kollektive skridt, retten til at bruge en gratis arbejdsformidlingstjeneste og beskyttelse mod ubegrundet opsigelse samt retten til social sikring og social bistand m.m.

I den gældende bestemmelse i EF-traktaten, som handler om foranstaltninger vedrørende **social tryghed for vandrende arbejdstagere**, selvstændige og pårørende⁹⁷, ændres afstemningsproceduren **fra enstemmighed til kvalificeret flertal** i Rådet, idet hele området overgår til den almindelige lovgivningsprocedure⁹⁸.

Nødbremse

Derudover indføres en særlig nødbremse⁹⁹. Herefter kan et EU-land, som finder, at et udkast til lovgivning om social tryghed vil berøre vigtige aspekter af landets sociale sikringssystem m.v., **anmode** Rådet om, at **spørgsmålet forelægges Det Europæiske Råd**. I så fald suspenderes den almindelige lovgivningsprocedure. Efter drøftelse skal Det Europæiske Råd, som træffer afgørelse med enstemmighed, enten

- a) forelægge Rådet udkastet på ny eller
- b) undlade at handle eller anmode Kommissionen om at forelægge et nyt forslag; i så fald anses den oprindeligt foreslåede retsakt for ikke-vedtaget.

En lignende nødbremse findes også på det strafferetlige område.

Endelig præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at social- og arbejdsmarkedspolitikken, for så vidt angår de aspekter, der er fastlagt i traktaten er et **område med delt**

⁹⁵ Jf. artikel 9 i TEUF.

⁹⁶ Jf. artikel 6 i TEU.

⁹⁷ EF-traktatens artikel 42.

⁹⁸ Jf. artikel 48 i TEUF.

⁹⁹ Jf. artikel 48, stk. 2, i TEUF.

kompetence mellem Unionen og EU-landene¹⁰⁰. Dette er også tilfældet i dag, men det præciseres først nu specifikt i traktatteksten.

* * *

Sundhedsudvalget

Udvalgets sagsområder: Sundhed, sygdomme og forebyggelse, herunder sygehusvæsenet, sygesikring, den primære sundhedssektor, apoteksvirksomhed, lægemidler, medicinalpersoner, etik og forskning på sundhedsområdet samt foranstaltninger vedrørende alkohol- og narkotikamisbrug.

Folkesundhed

Lissabontraktatens ændringer på folkesundhedsområdet indebærer navnlig en **udbygning og præcisering** af EU's eksisterende beføjelser, men uden væsentlige indholdsmæssige ændringer.

Således præciseres det indledningsvis, at EU's indsats på området skal imødegå forhold, der kan indebære risiko for den **fysiske og mentale sundhed** (i den gældende bestemmelse henvises blot til "menneskers sundhed"). Endvidere tilføjes det, at EU's indsats også skal omfatte overvågning af alvorlige grænseoverskridende sundhedstrusler, varsling i tilfælde af sådanne trusler og bekæmpelse heraf¹⁰¹.

I relation til **samarbejdet mellem medlemsstaterne på sundhedsområdet** tilføjer Lissabontraktaten, at dette samarbejde navnlig skal få staternes sundhedstjenester til at supplere hinanden bedre i grænseregioner. Kommissionens opgave er her især at tage initiativer til opstilling af retningslinjer og indikatorer, tilrettelægge udveksling af bedste praksis og udarbejde de nødvendige elementer til periodisk overvågning og evaluering¹⁰². Europa-Parlamentet skal holdes fuldt underrettet herom.

For så vidt angår Europa-Parlamentets og Rådets **lovgivningskompetence** på området tilføjes det, at der kan vedtages "foranstaltninger til fastsættelse af høje standarder for kvaliteten og **sikkerheden af lægemidler og medicinsk udstyr**"¹⁰³.

Ligeledes præciseres det, at de **tilskyndelsesforanstaltninger** over for trusler mod sundheden, som Europa-Parlamentet og Rådet i dag kan vedtage

¹⁰⁰ Jf. artikel 4, litra b), i TEUF.

¹⁰¹ Jf. artikel 168, stk. 1, i TEUF, som afløser EF-traktatens artikel 152.

¹⁰² Jf. artikel 168, stk. 2, i TEUF.

¹⁰³ Jf. artikel 168, stk. 4, litra c), i TEUF.

efter EF-traktaten, navnlig kan vedrøre bekæmpelsen af **større grænseoverskridende sundhedstrusler**¹⁰⁴. Derudover specificeres det, at Europa-Parlamentet og Rådet kan vedtage foranstaltninger, der vedrører overvågning af alvorlige grænseoverskridende sundhedstrusler, varsling i tilfælde af sådanne trusler og bekæmpelse heraf, samt foranstaltninger med direkte henblik på beskyttelse af folkesundheden i forbindelse med tobak og alkoholmisbrug. Som det også er tilfældet i dag må vedtagelsen af sådanne regler ikke indebære harmonisering af EU-landenes lovgivninger.

Med Lissabontraktaten ændres proceduren fra den fælles beslutningsprocedure til den **almindelige lovgivningsprocedure**. Da disse to procedurer stort set er identiske, har ændringen ingen praktisk betydning.

Endelig præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at beskyttelse og forbedring af menneskers sundhed henhører under de områder, hvor Unionen alene har kompetence til at gennemføre **understøttende, koordinerende eller supplerende tiltag**¹⁰⁵. Dette er også tilfældet efter de gældende traktater, men præciseres nu specifikt i traktatteksten.

* * *

Trafikudvalget

Udvalgets sagsområder: *Jernbaner, veje, godstransport, hyrekørsel, buskørsel, kollektiv trafik, faste forbindelser, færgefart, luftfart, havne, kystsikring samt meteorologi, postvæsen m.v.*

EU's transportpolitik

Lissabontraktatens væsentligste ændring i EU's fælles transportpolitik er udbredelsen af den **almindelige lovgivningsprocedure** i forbindelse med **al lovgivning på transportområdet** (med undtagelse af visse overgangsregler¹⁰⁶).

Efter den nye bestemmelse vil EU-lovgivningen på transportområdet fremover skulle vedtages efter den almindelige lovgivningsprocedure, dvs. med kvalificeret flertal i Rådet og med Europa-Parlamentet som medlovgiver¹⁰⁷. Denne procedure er stort set identisk med den fælles beslutningsprocedure,

¹⁰⁴ Jf. artikel 168, stk. 5, i TEUF.

¹⁰⁵ Jf. artikel 6, litra a), i TEUF.

¹⁰⁶ Jf. artikel 92 i TEUF.

¹⁰⁷ Jf. artikel 91 i TEUF, som erstatter EF-traktatens artikel 71.

som i dag finder anvendelse på de fleste områder af den fælles transportpolitik.

Konkret betyder ændringen, at ”bestemmelser, der vedrører **principperne for ordningen på transportområdet**, og hvis anvendelse alvorligt kunne **påvirke levestandarden og beskæftigelsesniveauet** i visse egne samt udnyttelse af transportmateriel”, som i dag vedtages med enstemmighed i Rådet efter høring af Parlamentet, fremover vil skulle vedtages med kvalificeret flertal og med Europa-Parlamentet som medlovgiver.

I øvrigt præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens, at transportpolitikken er et område med **delt kompetence** mellem EU og EU-landene¹⁰⁸. Dette er også tilfældet efter de gældende traktater, men præciseres nu specifikt i traktaten.

* * *

Uddannelsesudvalget

Udvalgets sagsområder: Folkeskolen, gymnasieskoler, kursus til studentereksamen og højere forberedelseksamen, folkeoplysning, folkehøjskoler, aftenskoler, ungdomsskoler, voksenuddannelse, seminarier, handelsskoler, tekniske skoler og teknika, uddannelsesstøtte, arbejdsmarkedsuddannelser m.v.

Lissabontraktatens væsentligste ændring på uddannelsesområdet er udbredelsen af den almindelige lovgivningsprocedure i forbindelse med vedtagelse af al EU-lovgivning om uddannelse.

Efter den gældende hjemmelsbestemmelse om uddannelse¹⁰⁹ vedtages lovgivning på uddannelsesområdet hovedsagelig efter den fælles beslutningsprocedure med kvalificeret flertal i Rådet og med Europa-Parlamentet som medlovgiver, og Lissabontraktaten ændrer således ikke den generelle uddannelsespolitik.

Den fælles beslutningsprocedure gælder dog i dag ikke fuldt ud på ”direktiver, hvis gennemførelse i mindst én af medlemsstaterne medfører **ændring af bestående lovgivningsprincipper for erhvervsregulering**, der vedrører uddannelse og adgangsbetingelser for fysiske personer”. Sådanne bestemmelser skal **i dag vedtages med enstemmighed** i Rådet. Med

¹⁰⁸ Jf. artikel 4, litra g), i TEUF.

¹⁰⁹ EF-traktatens artikel 47.

Lissabontraktaten **erstattes enstemmighed af kvalificeret flertal**¹¹⁰. Den almindelige lovgivningsprocedure er stort set identisk med den gældende fælles beslutningsprocedure, som den erstatter.

Endelig præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at uddannelse henhører under de områder, hvor Unionen har kompetence til at gennemføre **understøttende, koordinerende eller supplerende tiltag**¹¹¹. Dette er også tilfældet efter de gældende traktater, men præciseres nu specifikt i traktaten.

* * *

Det Udenrigspolitiske Nævn

Nævnets sagsområder: beslutninger af større udenrigspolitisk rækkevidde, sager af betydning for landets udenrigspolitik, udenrigspolitiske forhold.

Fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik

Lissabontraktaten indebærer en **stærkelse af samordningen af EU-politikinstrumenter** på det eksterne område, navnlig ved oprettelsen af posten som højtstående repræsentant for udenrigsanliggender.

Med Lissabontraktaten oprettes posten som **højtstående repræsentant for udenrigsanliggender** med to funktioner - han/hun skal både være formand for Rådet for Udenrigsanliggender og en af Kommissionens næstformænd – og skal sikre sammenhæng i Unionens optræden udadtil¹¹². Han/hun udnævnes af Det Europæiske Råd med samtykke fra Kommissionens formand. Som en af Kommissionens næstformænd er han/hun underlagt Europa-Parlamentets afstemning om indsættelse af den samlede Kommission. En erklæring, som Europa-Parlamentets repræsentanter tog initiativ til, og som kom i stand hen mod slutningen af regeringskonferencen, sikrer Europa-Parlamentet ret til at blive inddraget i udnævnelsen af den midlertidige første højtstående repræsentant.

Endvidere smeltes Unionen og Fællesskabet sammen til **én juridisk person**¹¹³. Denne sammensmeltning har en særlig betydning for udenrigspolitikken, idet EU fremover kan indgå bindende aftaler med

¹¹⁰ Jf. artikel 165 i TEUF.

¹¹¹ Jf. artikel 6, litra e), i TEUF.

¹¹² Jf. artikel 27 i TEU.

¹¹³ Jf. artikel 47 i TEU.

tredjelande og internationale organisationer, som både dækker det traditionelle arbejde i det daværende søjle 1-Fællesskab og den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Samtidig indføres en **fælles procedurebestemmelse** for forhandling og indgåelse samt evt. suspension og domstolsprøvelse af disse internationale aftaler¹¹⁴. Bestemmelsen fastlægger også reglerne for samspillet mellem Kommissionen/udenrigsrepræsentanten, Rådet og Europa-Parlamentet.

Hovedreglen i forbindelse med afstemninger om aftaler, der berører den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, vil som hidtil være **enstemmighed i Rådet**. Desuden inddrages Europa-Parlamentet som noget nyt i det økonomiske, finansielle og tekniske samarbejde med tredjelande. Hidtil har Europa-Parlamentet ikke haft nogen større indflydelse på indgåelsen af internationale aftaler.

Grundlæggende **forbliver den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik et mellemstatsligt anliggende**, og bestemmelserne bibeholdes i et særskilt kapitel i Unionstraktaten¹¹⁵. De mest markante ændringer i procedurerne er følgende:

- der i indføres et nyt, **særligt retsgrundlag for** vedtagelse af en afgørelse om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med medlemslandenes **behandling af personoplysninger** under udøvelsen af aktiviteter under FUSP'en¹¹⁶.
- Der indføres en såkaldt "**passerelle**" (fransk for "gangbro"), som betyder, at Det Europæiske Råd med enstemmighed kan bemyndige Rådet til at **gå fra enstemmighed til kvalificeret flertal**, dog bortset fra i afgørelser, der har indvirkning på militær- eller forsvarsområdet¹¹⁷.
- Det tilføjes, at **udenrigsrepræsentanten skal koordinere** medlemsstaternes samordning af deres optræden ved internationale organisationer¹¹⁸
- Lissabontraktaten bestemmer, at anvendelsen af **økonomiske sanktioner mod tredjelande** forudsætter et fælles forslag fra udenrigsrepræsentanten og Kommissionen, og der indføres krav om orientering af Europa-Parlamentet¹¹⁹. Endvidere præciseres, at sanktioner også kan anvendes over for fysiske eller juridiske personer m.v.

¹¹⁴ Jf. artikel 218 i TEUF.

¹¹⁵ Jf. artikel 23-46 i TEU.

¹¹⁶ Jf. artikel 39 i TEU.

¹¹⁷ Jf. artikel 31, stk. 3 og 4, i TEU.

¹¹⁸ Jf. artikel 34 i TEU.

¹¹⁹ Jf. artikel 215 i TEUF.

Det præciseres, at **EF-Domstolen** (som ændrer navn til EU-Domstolen) fortsat ikke har nogen kompetence på FUSP-området¹²⁰. I den forbindelse præciseres det dog også, at Domstolen fortsat har kompetence til at kontrollere, om Unionens kompetencer på dette område udøves inden for de grænser og procedurer, der er fastsat i traktaterne, samt under retssager anlagt af private at prøve gyldigheden af retsakter på FUSP-området, der berører den umiddelbart og individuelt¹²¹.

Endelig præciserer Lissabontraktaten **FUSP'ens særlige kendetegn**, idet det understreger, at FUSP-samarbejdet udgør sin egen kompetencekategori¹²², og at gennemførelsen af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik ikke berører procedurerne og beføjelserne på andre politikområder og omvendt¹²³.

Den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik

De nye bestemmelser om det fælles sikkerheds- og forsvarssamarbejde¹²⁴ definerer blandt andet

- Rækkevidden af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik¹²⁵
- De opgaver, hvortil civile og militære midler kan anvendes¹²⁶
- Muligheden for overdragelse af opgaver til medlemsstaterne¹²⁷
- Det Europæiske Forsvarsagenturs opgaver¹²⁸
- Deltagelse i permanent struktureret samarbejde¹²⁹

Der er indført en **solidaritetsklausul**: Hvis en medlemsstat udsættes for et væbnet angreb på sit område, skal de øvrige medlemsstater yde den pågældende medlemsstat al den hjælp og bistand, der ligger inden for deres formåen¹³⁰.

¹²⁰ Jf. 275, stk. 1, i TEUF.

¹²¹ Jf. 275, stk. 2, i TEUF.

¹²² Jf. artikel 2, stk. 4, i TEUF.

¹²³ Jf. artikel 40 i TEU.

¹²⁴ Dvs. artikel 42-46 i TEU.

¹²⁵ Jf. artikel 42 i TEU.

¹²⁶ Jf. artikel 43 i TEU.

¹²⁷ Jf. artikel 44 i TEU.

¹²⁸ Jf. artikel 45 i TEU.

¹²⁹ Jf. artikel 46 i TEU.

¹³⁰ Jf. artikel 42, stk. 7, i TEU.

Lissabontraktaten **bevarer grundtrækkene fra den eksisterende sikkerheds- og forsvarspolitik**. Målet er stadig en gradvis udvikling af en fælles EU forsvarspolitik, som med tiden kan føre til et fælles EU forsvar. Dette forudsætter dog stadig en enstemmig beslutning i Det Europæiske Råd. Hovedsigtet med den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik er, at EU skal kunne varetage krisestyringsopgaver – de såkaldte Petersbergopgaver – med anvendelsen af såvel civile som militære midler, som stilles til rådighed af medlemsstaterne.

Lissabontraktaten **ajourfører hvilke typer opgaver**, der kan være tale om¹³¹. Det drejer sig om følgende opgaver:

- Fælles aktioner på nedrustningsområdet,
- Humanitære opgaver og redningsopgaver,
- Rådgivnings- og bistandsopgaver på det militære område,
- Konfliktforebyggende og fredsbevarede opgaver,
- Kampstyrkers opgaver i forbindelse med krisestyring, herunder fredsskabelse og postkonfliktstabiliseringsoperationer.

Desuden fastslås det, at disse opgaver kan bidrage til bekæmpelse af terrorisme.

Som noget nyt kan det **overlades til en gruppe af medlemsstater** at varetage disse opgaver, som så stiller den nødvendige militære eller civile kapacitet til rådighed¹³². Dette har dog bl.a. allerede fundet sted i forbindelse med EU-operationen i Congo i 2003, hvor det kun var en mindre gruppe af lande, som deltog. EU har ikke altid tilstrækkelig kapacitet til at påtage sig sådanne opgaver. Et vigtigt mål med Lissabontraktaten er derfor også at bidrage til en gradvis opbygning af den nødvendige kapacitet. Lissabontraktaten forpligter bl.a. derfor medlemsstaterne til gradvist at forbedre deres militære kapacitet.

Som noget nyt indføres en mulighed for, at medlemsstater kan gå sammen i et **permanent struktureret samarbejde** om udviklingen af militær kapacitet – f.eks. deltagelse i samarbejdsprogrammer for udvikling af forsvarsmateriel¹³³. Til at bistå med udviklingen af den militære kapacitet **traktatfæstes** nu også oprettelsen af et europæisk agentur for forsvarsmateriel, forskning og militær kapacitet, også benævnt **Det Europæiske Forsvarsagentur**¹³⁴. Rådet oprettede dog allerede agenturet den 12. juli 2004 ved en fælles aktion.

¹³¹ Jf. artikel 43 i TEU.

¹³² Jf. artikel 27, stk. 5, i TEU.

¹³³ Jf. artikel 46 i TEU.

¹³⁴ Jf. artikel 45 i TEU.

Endelig præciseres, at ansvaret for den mere konkrete fastlæggelse af et lands militære kapacitet forbliver et nationalt anliggende.

Det danske forsvarsforbehold

Forsvarsforbeholdet indebærer, at Danmark ikke deltager i udarbejdelsen og gennemførelsen af afgørelser og tiltag indenfor forsvarsområdet. Danmark bidrager så heller ikke til finansieringen af aktioner inden for forsvarsområdet. Danmark kan dog ikke forhindre, at de øvrige EU-lande udvikler deres samarbejde på området.

* * *

Udenrigsudvalget

Udvalgets sagsområder: *udenrigs - og sikkerhedspolitiske spørgsmål samt udviklingssamarbejde.*

Fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik

Lissabontraktaten indebærer en **stærkelse af samordningen af EU-politikinstrumenter** på det eksterne område, navnlig ved oprettelsen af posten som højtstående repræsentant for udenrigsanliggender.

Med Lissabontraktaten oprettes posten som **højtstående repræsentant for udenrigsanliggender** med to funktioner - han/hun skal både være formand for Rådet for Udenrigsanliggender og en af Kommissionens næstformænd – og skal sikre sammenhæng i Unionens optræden udadtil¹³⁵. Han/hun udnævnes af Det Europæiske Råd med samtykke fra Kommissionens formand. Som en af Kommissionens næstformænd er han/hun underlagt Europa-Parlamentets afstemning om indsættelse af den samlede Kommission. En erklæring, som Europa-Parlamentets repræsentanter tog initiativ til, og som kom i stand hen mod slutningen af regeringskonferencen, sikrer Europa-Parlamentet ret til at blive inddraget i udnævnelsen af den midlertidige første højtstående repræsentant.

Endvidere smeltes Unionen og Fællesskabet sammen til **én juridisk person**¹³⁶. Denne sammensmeltning har en særlig betydning for udenrigspolitikken, idet EU fremover kan indgå bindende aftaler med tredjelande og internationale organisationer, som både dækker det

¹³⁵ Jf. artikel 27 i TEU.

¹³⁶ Jf. artikel 47 i TEU.

traditionelle arbejde i det daværende søjle 1-Fællesskab og den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Samtidig indføres en **fælles procedurebestemmelse** for forhandling og indgåelse samt evt. suspension og domstolsprøvelse af disse internationale aftaler¹³⁷. Bestemmelsen fastlægger også reglerne for samspillet mellem Kommissionen/udenrigsrepræsentanten, Rådet og Europa-Parlamentet.

Hovedreglen i forbindelse med afstemninger om aftaler, der berører den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, vil som hidtil være **enstemmighed i Rådet**. Desuden inddrages Europa-Parlamentet som noget nyt i det økonomiske, finansielle og tekniske samarbejde med tredjelande. Hidtil har Europa-Parlamentet ikke haft nogen større indflydelse på indgåelsen af internationale aftaler.

Grundlæggende **forbliver den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik et mellemstatsligt anliggende**, og bestemmelserne bibeholdes i et særskilt kapitel i Unionstraktaten¹³⁸. De mest markante ændringer i procedurerne er følgende:

- der i indføres et nyt, **særligt retsgrundlag for** vedtagelse af en afgørelse om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med medlemslandenes **behandling af personoplysninger** under udøvelsen af aktiviteter under FUSP'en¹³⁹.
- Der indføres en såkaldt "**passerelle**" (fransk for "gangbro"), som betyder, at Det Europæiske Råd med enstemmighed kan bemyndige Rådet til at **gå fra enstemmighed til kvalificeret flertal**, dog bortset fra i afgørelser, der har indvirkning på militær- eller forsvarsområdet¹⁴⁰.
- Det tilføjes, at **udenrigsrepræsentanten skal koordinere** medlemsstaternes samordning af deres optræden ved internationale organisationer¹⁴¹.
- Lissabontraktaten bestemmer, at anvendelsen af **økonomiske sanktioner mod tredjelande** forudsætter et fælles forslag fra udenrigsrepræsentanten og Kommissionen, og der indføres krav om orientering af Europa-Parlamentet¹⁴². Endvidere præciseres, at sanktioner også kan anvendes over for fysiske eller juridiske personer m.v.

¹³⁷ Jf. artikel 218 i TEUF.

¹³⁸ Jf. artikel 23-46 i TEU.

¹³⁹ Jf. artikel 39 i TEU.

¹⁴⁰ Jf. artikel 31, stk. 3 og 4 i TEU.

¹⁴¹ Jf. artikel 34 i TEU.

¹⁴² Jf. artikel 215 i TEUF.

Det præciseres, at **EF-Domstolen** (som ændrer navn til EU-Domstolen) fortsat ikke har nogen kompetence på FUSP-området¹⁴³. I den forbindelse præciseres det dog også, at Domstolen fortsat har kompetence til at kontrollere, om Unionens kompetencer på dette område udøves inden for de grænser og procedurer, der er fastsat i traktaterne, samt under retssager anlagt af private at prøve gyldigheden af retsakter på FUSP-området, der berører den umiddelbart og individuelt¹⁴⁴.

Endelig præciserer Lissabontraktaten **FUSP'ens særlige kendetegn**, idet det understreger, at FUSP-samarbejdet udgør sin egen kompetencekategori¹⁴⁵, og at gennemførelsen af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik ikke berører procedurene og beføjelserne på andre politikområder og omvendt¹⁴⁶.

Udviklingssamarbejde og humanitær bistand

Lissabontraktatens samler bestemmelserne om udviklingssamarbejde og humanitær bistand i et selvstændigt afsnit¹⁴⁷.

De nye regler indbefatter navnlig:

- indførelse af et **specifikt retsgrundlag for humanitær bistand**, som fremhæver politikens særlige karakter og anvendelsen af principperne i humanitær folkeret, især upartiskhed og ikke-forskelsbehandling¹⁴⁸.
- udtrykkelig angivelse af **bekæmpelse og udryddelse af fattigdom som det overordnede mål** for EU's politik for udviklingssamarbejde. Der skal tages hensyn til dette mål, når EU fører politikker ud i livet, som må forventes at påvirke udviklingslandene. Det indebærer også, at udviklingspolitikken er en selvstændig politik og ikke en gren af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik.
- at Rådet - når der er behov for **akut finansiel bistand** - kan træffe afgørelse med kvalificeret flertal på forslag af Kommissionen.

Der skabes hjemmel for en række nye initiativer såsom en artikel om oprettelsen af et **frivilligt europæisk korps for humanitær bistand** og ændring i rammerne for gennemførelse af EU's bistandshjælp¹⁴⁹.

¹⁴³ Jf. 275, stk. 1, i TEUF.

¹⁴⁴ Jf. 275, stk. 2, i TEUF.

¹⁴⁵ Jf. artikel 2, stk. 4, i TEUF.

¹⁴⁶ Jf. artikel 40 i TEU.

¹⁴⁷ Jf. femte del, afsnit III, i TEUF, dvs. artikel 208-214 i TEUF.

¹⁴⁸ Jf. artikel 214 i TEUF.

Endelig klassificerer Lissabontraktaten udviklingssamarbejde og humanitær bistand som **delt parallelle kompetencer**¹⁵⁰. Det betyder, at EU fører en selvstændig politik, som hverken forhindrer medlemslandene i at udøve deres kompetencer eller blot gør EU's politik til et supplement til medlemslandenes indsats.

* * *

Udvalget for Fødevarer, Landbrug og fiskeri

Udvalgets sagsområder: Fødevarer, landbrug, fiskeri, gartneri og havebrug, veterinærvæsen samt grundforbedring.

Landbrug

Lissabontraktatens væsentlige ændring på landbrugsområdet består i, at **Europa-Parlamentet bliver medlovgiver** i forbindelse med den fælles landbrugspolitik i kraft af, at høringsproceduren erstattes af den såkaldte "almindelige lovgivningsprocedure", som svarer til den gældende fælles beslutningsprocedure. I dag er det på landbrugsområdet alene Rådet, der træffer afgørelse efter høring af Europa-Parlamentet¹⁵¹.

Endvidere bliver **Europa-Parlamentet** med Lissabontraktaten med til at bestemme de **overordnede finansielle rammer for landbrugspolitikken**, fordi Europa-Parlamentet får medindflydelse på de obligatoriske udgifter¹⁵².

Europa-Parlamentet vil dog fortsat ikke have indflydelse på fastsættelsen af landbrugspolitikens priser, afgifter, støtte og kvoter. Her træffer Rådet afgørelse alene, med kvalificeret flertal¹⁵³.

Endelig præciseres det i de indledende bestemmelser, at EU's landbrugspolitik er et **område med delt kompetence** mellem Unionen og EU-landene¹⁵⁴. Dette er også tilfældet efter de gældende traktater, men præciseres først nu i traktaten.

¹⁴⁹ Jf. artikel 214, stk. 5, i TEUF.

¹⁵⁰ Jf. artikel 4, stk. 4, i TEUF.

¹⁵¹ Jf. artikel 43, stk. 1, i TEUF, som erstatter EF-traktatens artikel 37.

¹⁵² Jf. artikel 314 i TEUF.

¹⁵³ Jf. artikel 43, stk. 3, i TEUF.

¹⁵⁴ Jf. artikel 4, litra d), i TEUF.

Fiskeri

Ændringen af lovgivningsproceduren fra høringsprocedure til almindelig lovgivningsprocedure gælder også den fælles fiskeripolitik. Derudover bliver **Europa-Parlamentet** med Lissabontraktaten med til at bestemme de **overordnede finansielle rammer** for fiskeripolitikken, fordi Europa-Parlamentet får medindflydelse på de obligatoriske udgifter¹⁵⁵.

Dog vil den almindelige lovgivningsprocedure ikke finde anvendelse på fastsættelsen og fordelingen af fiskerimuligheder (dvs. **fiskekvoterne**). Her vil Rådet som hidtil skulle træffe afgørelse med kvalificeret flertal og uden høring af Europa-Parlamentet¹⁵⁶.

Endvidere præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at bestemmelser om bevarelse af havets biologiske ressourcer inden for rammerne af den fælles fiskeripolitik (dvs. **fiskekvoterne**) henhører under **EU's enekompetence**¹⁵⁷, hvorimod **resten af fiskeripolitikken** er et område med **delt kompetence** mellem Unionen og EU-landene¹⁵⁸. Dette er også tilfældet efter den gældende EF-traktat, men præciseres først nu eksplicit i traktatteksten.

Dyrevelfærd

Den gældende protokol om dyrebeskyttelse og dyrevelfærd får en mere central placering i traktatgrundlaget, idet **protokollen integreres i selve teksten til traktaten om Unionens funktionsmåde**¹⁵⁹.

Ifølge den nye traktatbestemmelse skal EU og medlemsstaterne i forbindelse med fastlæggelsen og gennemførelsen af visse centrale politikområder tage **fuldt hensyn til velfærden hos dyr** som følede væsener, samtidig med at de skal respektere medlemsstaternes love og administrative bestemmelser samt deres skikke, navnlig med hensyn til religiøse ritualer, kulturelle traditioner og regionale skikke.

¹⁵⁵ Jf. artikel 314 i TEUF.

¹⁵⁶ Jf. artikel 43, stk. 3, i TEUF.

¹⁵⁷ Jf. artikel 3, litra d), i TEUF.

¹⁵⁸ Jf. artikel 4, litra d), i TEUF.

¹⁵⁹ Jf. artikel 13 i TEUF.

Indlemmelsen af protokollen om dyrebeskyttelse og dyrevelfærd i traktatteksten har ikke umiddelbart retlige konsekvenser, da der er tale om en eksisterende bestemmelse fra en protokol, som har samme retlige status, om end der ligger en vis signalværdi i at placere bestemmelsen i selve traktatteksten.

* * *

Udvalget for Udlændinge og integrationspolitik

Udvalgets sagsområder: *Udlændingelovgivning, sager vedrørende flygtninge, indvandrere og etniske minoriteter, for så vidt angår ophold i Danmark, samt integrationslovgivningen.*

- *Grænsekontrol, asyl og indvandring*

Lissabontraktatens nye regler om grænsekontrol, asyl og indvandring – inden for samarbejdet om retlige og indre anliggender - indebærer navnlig en **overgang fra enstemmighed til kvalificeret flertal** samt **inddragelsen af Europa-Parlamentet som medlovgiver** i overensstemmelse med den almindelige lovgivningsprocedure¹⁶⁰. De nye bestemmelser omfatter i vid udstrækning traktatmæssige præciseringer af mål og planer, som Det Europæiske Råd allerede har udstukket inden for det gældende traktater, og omfatter således ikke væsentlige indholdsmæssige ændringer af selve politikområdet.

Nyhederne i traktatteksten er navnlig:

- fremhævelsen af et almindeligt **princip om solidaritet og rimelig ansvarsfordeling**¹⁶¹
- en ny målsætning og et nyt retsgrundlag om gradvis indførelse af et **integreret system for forvaltningen af de ydre grænser**¹⁶²
- en **ny hjemmel til fastsættelse af bestemmelser om pas, identitetskort, opholdsbeviser og lign**¹⁶³. Beslutningsproceduren er dog den samme, som den, der gælder i dag¹⁶⁴ nemlig enstemmighed i Rådet og høring af Europa-Parlamentet. Med den nuværende hjemmel er der således vedtaget en forordning om biometriske kendetegn i europæiske pas.

¹⁶⁰ Jf. artikel 77-80 i TEUF.

¹⁶¹ Jf. artikel 80 i TEUF.

¹⁶² Jf. artikel 77, stk. 1, litra c), i TEUF.

¹⁶³ Jf. artikel 77, stk. 3, i TEUF.

¹⁶⁴ EF-traktatens artikel 62, nr. 2, litra a), om grænsekontrol.

- en selvstændig bestemmelse om en **fælles europæisk asylpolitik**¹⁶⁵
- en selvstændig bestemmelse om **fælles indvandringspolitik**¹⁶⁶, som tidligere var slået sammen med asylpolitikken¹⁶⁷. Navnlig fremhæves bekæmpelsen af menneskehandel, især handel med kvinder og børn. Det bestemmes udtrykkeligt, at den fælles indvandringspolitik ikke berører medlemslandenes ret til at fastlægge, hvor mange der kan indrejse fra tredjelande for at søge arbejde som lønmodtager eller selvstændig erhvervsdrivende¹⁶⁸,
- et nyt, udtrykkeligt retsgrundlag om støtte og fremme af **integration af tredjelandsstatsborgere** med lovligt ophold¹⁶⁹.

Lissabontraktaten medfører også en række omrokeringer af de eksisterende bestemmelser. Bl.a. flyttes retsgrundlagene for foranstaltninger om henholdsvis *pas, identitetskort, opholdstilladelser*¹⁷⁰ og om *indefrysning af aktiver for at bekæmpe terrorisme*¹⁷¹, til Lissabontraktatens samarbejde om frihed, sikkerhed og retfærdighed¹⁷². Det betyder samtidig, at de to hjemmelsbestemmelser ikke finder anvendelse for Danmark, idet de omfattes af det danske retsforbehold.

Det samme gælder vedtagelsen af foranstaltninger vedrørende *dataskyttelse* i forhold til det politimæssige og strafferetlige samarbejde, som ligeledes vil være omfattet af det danske forbehold.

Med Lissabontraktaten tilføjes desuden en bestemmelse i traktaten om Unionens funktionsmåde¹⁷³, som fastslår, at medlemsstaterne fri kan etablere samarbejde og koordinering mellem deres kompetente instanser inden for deres administration med ansvar for beskyttelsen af den nationale sikkerhed.

Endelig får **EF-Domstolen** (som ændrer navn til EU-domstolen) kompetence til at behandle sager inden for RIA-samarbejdet, herunder samarbejdet om *grænsekontrol, asyl og indvandring*.

* * *

¹⁶⁵ Jf. artikel 78 i TEUF.

¹⁶⁶ Jf. artikel 79 i TEUF.

¹⁶⁷ EF-traktatens art 63.

¹⁶⁸ Jf. artikel 79, stk. 5, i TEUF.

¹⁶⁹ Jf. artikel 79, stk. 4, i TEUF.

¹⁷⁰ EF-traktatens artikel 18, stk. 3.

¹⁷¹ EF-traktatens artikel 60.

¹⁷² Hhv. artikel 77, stk. 3, og artikel 75 i TEUF.

¹⁷³ Jf. artikel 73 i TEUF.

Udvalget for Videnskab og teknologi

Udvalgets sagsområder: Forskningspolitik, herunder kontaktorgan mellem Folketingets medlemmer og repræsentanter for den videnskabelige forskning, universitetslovsinstitutioner, forskeruddannelser, herunder erhvervs Ph.D-ordningen, samt informationsteknologi, herunder telesektoren, samt teknologisk udvikling og innovation

Forskning

Lissabontraktaten præciserer, at målet om at styrke Unionens videnskabelige og tekniske grundlag skal nås ved **gennemførelse af et europæisk forskningsrum** med fri bevægelighed for forskere samt videnskabelig og teknologisk viden¹⁷⁴. Dermed nævnes "det europæiske forskningsrum" nu specifikt i selve traktatteksten. Det europæiske forskningsrum blev ellers lanceret i 2000 af Kommissionen med det formål at skabe attraktive muligheder for forskerne, og som et fællesbegreb for alle de virkemidler, som EU kan gøre brug af til at samordne forskning og innovation såvel i de enkelte medlemsstater som på EU-plan. Sprogbrugen udtrykker samtidig et politisk ønske om at gøre den fri bevægelighed for viden til en "femte frihed" (i lighed med den fri bevægelighed for varer, tjenesteydelser, personer og kapital).

Foranstaltninger til gennemførelse af det europæiske forskningsrum skal træffes efter den almindelige lovgivningsprocedure, af Europa-Parlamentet og Rådet, og med kvalificeret flertal i Rådet¹⁷⁵.

Rumpolitik

Lissabontraktaten indfører et **nyt retsgrundlag om en europæisk rumpolitik**, som skal supplere medlemslandene ved at fremme videnskabelige og tekniske fremskridt, industriens konkurrenceevne og iværksættelse af politikker samt etablere relevante forbindelser til Den Europæiske Rumorganisation¹⁷⁶.

Foranstaltninger inden for rumpolitikken vil fremover skulle træffes efter den **almindelige lovgivningsprocedure**, dvs. af Europa-Parlamentet og Rådet,

¹⁷⁴ Jf. artikel 179 i TEUF, som erstatter EF-traktatens artikel 163.

¹⁷⁵ Jf. artikel 182, stk. 5, i TEUF.

¹⁷⁶ Jf. artikel 189 i TEUF.

som træffer afgørelse med kvalificeret flertal, og efter høring af Regionsudvalget og Det Økonomiske og Sociale Udvalg. Den almindelige lovgivningsprocedure er i det væsentlige identisk med den fælles lovgivningsprocedure.

Det præciseres i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at Unionen på områderne forskning, teknologisk udvikling og rummet har kompetence til at gennemføre tiltag, navnlig til at fastlægge og iværksætte programmer, men at **udøvelsen af denne kompetence ikke kan føre til, at medlemsstaterne forhindres i at udøve deres kompetence**¹⁷⁷.

Med venlig hilsen

Thomas Fich
(3611)

¹⁷⁷ Jf. artikel 4, stk. 3, i TEUF.